

Õppetunnid praeguse EL programmiperioodi kavandamisest ja mõtteid uue perioodi ettevalmistamiseks

Annika Uudelepp
Praxise juhatuse esimees

12.10.2011

Finantsperioodi 2007-13 ettevalmistamine: kontekst 2005-2007

- EL vahendite kasutamine paljude riigiasutuste jaoks tundmatu teema – varasem suurem kogemus valdkonnaministriumidest oli olnud MKM-l ja KKM-l.
- Ühiskondlike partnerite jaoks tegu keerulise, uue ja abstraktse teemaga – enda rolli, kohta ja tähendust oma valdkonna jaoks tajusid vähesed partnerid.
- Poliitilisel tasandil vähe aktiivsust, taustateadmist ja kaasarákimist EL vahendite planeerimisel.
- Ühiskonnas levinud mõtteviis välisvahendite kohta: “raha on **vaja ära kasutada**”.
- Perioodi 2007-13 ettevalmistamine langes kiire majanduskasvu perioodi.

Finantsperioodi 2007-13 ettevalmistamine: ministeeriumide ootused

- Täita investeringutes tekkinud suurt tühimikku oma valdkonnas;
- Viia ellu oma valdkonna arengueesmäärke, milleks senini polnud raha jagunud – EL vahendite näol oli tegemist “täiendava rahaga”;
- Suuremat vastutust ministeeriumi tasandile raha kasutamise planeerimise ja juhtimise eest võrreldes perioodiga 2004-2006.

Programmperioodi 2014-20 ettevalmistamine: tänapäevane kontekst

- Majanduskriisi foon ja õppetunnid:
 - Riigieelarve kiirelt ei kasva, vaja kokkuhoidlikult majandada, ettevaatlikkus tulevikukulude võtmise suhtes;
 - EL vahendid kui eelarvekärbete tasandaja: kuidas tuua vahepeal EL vahenditest rahastatavad põhitegevused riigieelarvesse tagasi?
 - NB! EL vahendid kui üks peamisi võimalusi midagi suurt Eesti arengus korda saata. See ei ole “ärakulutamise” küsimus!
- Suurem teadlikkus-kogemus EL vahenditega seonduvast:
 - Suur poliitiline huvi “oma valdkonda” lisaraha tuua: poliitiline arutelu intensiivsem;
 - Ühiskondlike partnerite ja erinevate huvirühmade kogemus EL vahendite kasutamisel -> oluliselt suurem huvi ja ootus kaasa rääkida uue perioodi planeerimisel;
 - Riigiasutustel huvi nõ “baasilise planeerimise vastu”: kuidas oma valdkonda järgmisel perioodil raha rohkem tuua?
- Suur osa valdkondlikest arengukavadest lõpeb aastal 2013:
 - Kuidas edasi riigi strateegilise planeerimise süsteemiga? Praegu kehtivaid arengukavasid 65 (vastu võetud Riigikogu või VV tasandil; lisaks veel ministeeriumide ja asutuste tasandi arengukavad).

Väljakutsed uue perioodi ettevalmistamisel

- Riigi kui terviku strateegilise vaate tagamine uue perioodi ettevalmistamisel: peamised arenguvajadused, suured ja konkreetsed ühiskondlikud eesmärgid?
 - St poliitilisel tasandil strateegiline vaade ja pikaajalised arengueesmärgid, mitte nõ tavaline võistlev eelarveprotsess;
 - St asutusekesksuse vähendamine, sh dubleerimise vältimine.
 - Ühiskondlik arutelu, mõtestatud dialoog ja ühine arusaam peamistest arengusihtidest.
- Rakendussüsteemi põhimõtteline uuendamine:
 - Ühtlustatud, lihtsamad protsessid;
 - “Beton” ja “ajud” käigu ühte jalga: fondide parem seostatus;
 - Vähem rakendusüksusi ja enam koostööd – vähem killustatust ja “jalgratta leiutamist”;
 - Kokkuvõttes: vähem bürokraatiat, tõhusam rakendamine.

Kogemused, millest õppida (1): strateegiline vaade

- Käesoleva perioodi puhul:

- Pigem alt-üles protsess, kus igas valdkonnas määratleti oma vajadused ja eesmärgid ning seejärel koostati üldine strateegia;
- Protsessi põhirõhk: valdkonnaministeeriumide sisene ettevalmistus eesmärkide seadmisel. Sageli: rakenduskava -> valdkondlik arengukava.
- Ministeeriumidekeskne lähenemine “oma valdkonna” eesmärkide täitmisel;
- Eelhindamine reflekteeris, mida plaanituga saavutada annaks, kuid sisuliselt mõjutas eesmärkide seadmist vähe.
- ÜKP ja ÜPP planeerimine eraldi.

- Mõtteid uueks perioodiks:

- Tugev strateegiliste valikute eestvedamine: esmalt paika selged pikaajalise arengu fookused, neist tulenevalt sõnastada valdkondlikud eesmärgid ja tegevused;
- Erinevate finantsallikate terviklik planeerimine (sh ÜKP ja ÜPP, haakuvalt ka siseriiklikud tulud ja CO₂ vahendid);
- Valdkondade seostatud käsitlemine: keskne lähtekoht ühiskondlik arenguvajadus, mitte ametkondadevaheline tööjaotus (nt avalikud teenused).
- Laiem vaade Läänemere piirkonna konkurentsivõimelisusele: koostöökohad ja ühised arendustegevused naabritega seal, kus tulemus ei sõltu üksnes Eestist.
- Eelhindamise sisulisem roll: strateegilistesse valikutesse panustamine, tagasisidestamine, valikute tegemisel õigeaegne ja asjalik nõuanne.

Kogemused, millest õppida (2): partnerite kaasamine perioodi ettevalmistamisel

- Käesoleva perioodi puhul:
 - Kahel tasandil: struktuurivahendite strateegia tasand ja rakenduskavade tasand.
 - Kaasati peamiselt ühiskondlike partnerite katusorganisatsioonide.
 - Partnerite teadlikkus EL vahenditest sageli kesine.
 - Eri rakenduskavade koostamisel erinev lähenemine kaasamisele.
 - Ühiskondlik avalik dialoog napp.
- Mõtteid uueks perioodiks:
 - Ühtsed kaasamise põhimõtted ja lähtekohad: avatus, dialoogile orienteeritus, laiem ühiskondlik arutelu strateegilistest eesmärkidest.
 - Kaasamine kolmel tasandil: 1) strateegilised eesmärgid → 2) valdkondlikud eesmärgid; 3) rakendussüsteem.
 - Partnerite parem ettevalmistus ja informeerimine, et tagada sisukas dialoog.

Kogemused, millest õppida (3): rakendussüsteem

- Käesoleva perioodi puhul:
 - Keskne korraldusasutus (RM);
 - Rakenduskavade põhised juhtministeeriumid (HTM, KKM, MKM);
 - Tekkis mitu uut rakendusüksust, kellele EL vahendite rakendamine oli esmakordne ja uudne ülesanne (nt SA Archimedes, SOM);
 - Palju erinevaid lähenemisi, nõudeid: keerukus, bürokraatia kiire kasv;
 - Aga kas ka paindlikkus, mis võiks detsentraliseeritud süsteemiga kaasneda?
- Mõtteid uueks perioodiks:
 - Lihtsam rakendussüsteem, vähem tasandeid;
 - Kas saaksime hakkama ühe rakenduskavaga?
 - Ühtsemad protsessid, korrad, menetlusloogikad ja teatud piirini ühtlustatud nõuded nt dokumentidele ja aruandlusele;
 - Kriitiline ja konstruktiivne rakenduskogemuste analüüs koos kõigi osapooltega: alates korraldusasutusest kuni kasusaajateni ning ekspertideni (kes on läbi viinud erinevaid hindamisi).

Täna kaasa mõtlemast!
Küsimused, kommentaarid?

Annika.Uudelepp@praxis.ee